

Asia: OM 82/52/2017

Arviomuistio kansalaisaloitemenettelyn toiminnasta 2012–2017

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne muistiossa läpikäytyihin muutosehdotuksiin kansalaisaloitemenettelyssä?

4.1. Kansalaisaloitteiden vireillepano ja valmistelun laatu

Nimikkeistöä voidaan yksinkertaistaa. Soveltuva nimike voisi olla "aloitteentekijät" eikä olisi tarvetta erillisille vireillepanijoille, edustajille ja varaedustajille. Kansalaisaloite.fi-portaalissa voisi olla valittavissa lisäksi, kuka näkyy ensisijaisena yhteyshenkilönä. Valintaa olisi hyvä voida muuttaa kampanjan aikana.

4.2. Kansalaisaloitteiden muoto ja kohdentuminen

Vasta-aloitteet eivät ilmiönä tule olemaan yleinen eikä niitä tarvi ottaa huomioon sääntelyssä.

4.3. Kannatusilmoitusten määrä ja keräysaika

50,000 kannattajan rajaa voisi laskea 30,000 kannattajaan. Se ei lisäisi merkittävästi eduskunnan työtä aloitteiden johdosta.

Kansalaisaloitteiden rinnalle tarvittaisiin lisäksi kevyempi käsittelyprosessi, kun ne saavat esimerkiksi yli 5000 mutta alle 50,000 kannatusta. Ei ole kohtuullista, että sellaisille aloitteille ei tapahdu mitään. Toimiva ratkaisu voisi olla mahdollistaa aloitteentekijöille hallitukselle suunnatun kirjallisen kysymyksen tekeminen tällaisesta merkittävää kannatusta saaneesta asiasta. Kannatusta voisi myös

kerätä kansalaisaloite.fi-alustalla varta vasten tällaiselle asialle silloin, kun kansalaisaloite on liian järeä tai hidas työkalu asian nostamiseksi agendalle.

4.4. Kansalaisaloitteen ikäraja

EU-kansalaisaloitteen ikäraja on laskemassa 16 ikävuoteen. Sama ikäraja tulisi olla kansallisessa kansalaisaloitteessa. Ei ole tarkoituksenmukaista, että samassa laissa säädetyt aloitemuodot olisivat eri ikärajoilla, vaan kansallinen ikäraja tulisi laskea 16 ikävuoteen.

4.5 Kansalaisaloitteen vastustaminen eli miinusäänet

Ei tarvetta miinusäänille. Kyse on aloitteen kannatuksen kvalifioinnista ja poliittisen kannatuksen mittaaminen tapahtuu eduskunnassa.

4.6 Kannatusilmoitusten tarkastaminen ja julkisuus

Aloitteen allekirjoittajille tulisi antaa valinnanvapaus julkisuuden osalta. Kannatusilmoituksen allekirjoittaja voisi erikseen merkata ruksin, jompaan kumpaan kohtaan vaihtoehdoista: "nimeni saa julkaista aloitteen allekirjoittajana" tai "nimeäni ei saa julkaista". Monet haluavat julkisesti kannattaa aloitteita, mutta usein - kuten otakantaa-kyselyssäkin ilmeni - ihmiset haluavat pitää tukensa omana tietonaan.

4.7 Kansalaisaloitteiden käsittely eduskunnassa

On valitettavaa, että monet kansalaisaloitteet on hylätty valiokunnissa viitaten juuri aloitteiden heikkoon valmistelun laatuun. Valiokunnissa olisi kuitenkin mahdollisuus parannella aloitetta yhdessä aloitteentekijöiden kanssa jo nykyisen lainsäädännön puitteissa. Näyttää siltä, että lainsäädännössä olisi syytä tuoda selkeämmin esiin tätä mahdollisuutta. Valiokunnissa pitäisi tunnistaa mahdolliset tekniset puutteet sekä mahdollisiin lainsäädännön väärinkäsityksiin liittyvät ongelmat ja käydä aktiivista keskustelua aloitteentekijöiden kanssa, jotta niihin voitaisiin löytää ratkaisu. Tilanteissa, joissa itse asialle löytyy poliittista tukea valiokunnassa, pitäisi ensisijaisesti muotoilla valiokunnassa mietinnön liitteeksi korjattu esitys samasta aiheesta. Teknisiä puutteita aloitteissa ei pitäisi siis voida käyttää tekosyynä aloitteen hylkäämiselle, vaan poliitikkojen pitäisi ottaa asiaan eikä muotoon kantaa.

4.8 Kansalaisaloitteiden raukeaminen

Kansalaisaloitteiden raukeaminen eduskunnan vaihtuessa tulisi korjata tarvittaviin lakeihin. On luontevaa, että hallituksen ja kansanedustajien aloitteet raukeavat vaalien yhteydessä, mutta kansalaisaloitteiden osalta tilanne tuntuu älyttömältä: kansa, joka on aloitteen tehnyt, ei vaihdu vaalien yhteydessä.

4.9 Oikeusministeriön kansalaisaloite.fi-verkkopalvelun kehittäminen

Taustayhteisön syöttäminen aloitteentekijän tietoihin voisi olla mahdollista mutta vapaaehtoista kansalaisaloite.fi-palvelussa.

Oleellisempi korjaus kansalaisaloite.fi-palveluun olisi se, että käyttäjältä kysyttäisiin ”Haluatko palata takaisin kampanja-sivulle” allekirjoittamisen jälkeen niissä tilanteissa, joissa käyttäjä on tullut jonkun kampanjasivun kautta allekirjoituspalveluun. Tämä pieni parannus on oleellinen kampanjan vetäjille. Aiheesta kiinnostuneille on hyvin vaikea kertoa, mitä voit seuraavaksi tehdä (allekirjoitettua aloitteen) aiheen edistämiseksi.

Kansalaisaloite.fi:ssä voisi olla myös mahdollisuus halukkaille jättää sähköpostiosoitteensa aloitteentekijöille saadakseen aiheesta päivityksiä ja lisätietoa. Tämä edistäisi kansalaisaktiivisuutta ja aloitteisiin osallistumista merkittävästi.

Lakialoitteiden osalta verkkopalvelun käyttöliittymää tulisi muutta niin, että lakialoitteen pykälämuotoilut ovat lopussa ja aluksi näkyy esityksen perustelut. Tämä on vakioformaatti myös hallituksen lakiehdotuksissa. Nykyisellään käyttöliittymä pakottaa tai vähintään ohjaa syöttämään kansalaisaloitteen alkuun tavallisille ihmisille erittäin vaikeaselkoiselta vaikuttavan pykälätekstin.

Muita huomioita kansalaisaloitemenettelystä tai kansalaisaloitemuistiosta?

Oli harmillista, että muistioon ei ollut kattavasti koostettu kehitysideoita, joita nousi oikeusministeriön järjestämissä työpajoissa ja otakantaa-kyselystä. Ainoastaan maininta kansalaisten kirjallisen kysymyksen toteuttamisesta oli otettu johdantoon mainintana. Huomautamme, että osallistumisista olisi hyvä jatkossa tuoda kattavimmat koosteet muistioiden osaksi tai vähintään

liitteeksi. Lisäksi huomautamme, että PDF-muodossa ollut muistio olisi ollut syytä pilkkoa osiksi lausuntopalvelu.fi-sivulle niin, että kutakin kohtaa olisi voinut kommentoida erikseen.

Peräänkuulutamme selkeitä ja kunnianhimoisia uudistusaskelia sekä lainsäädännön uudistamiseksi että evästyksiä eduskunnan puhemiesneuvostolle eduskunnan työjärjestyksen parantamiseksi aiheen tiimoilta.

Pekkanen Joonas
Avoiministeriö ry